

12. VRU, Draft Law of Ukraine (2015), Proekt Zakonu Ukrayini Pro vnesennya zmin do Konstituciyi Ukrayini (shodo decentralizaciyi vladi) [Draft Law of Ukraine On Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding the Decentralization of Power)], dated 1 July 2015 № 254к/96-VR. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/prefekti-16.11.pdf> (related to: 21.04.2018) [Ukraine].

13. MER, Draft Law of Ukraine (2015), Proekt Zakonu Ukrayini Pro perfektiv [Draft Law of Ukraine on Perfects], dated 16 November 2015. URL: <http://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/01/prefekti-16.11.pdf> (related to: 23.04.2018) [Ukraine].

УДК 353.2

DOI <https://doi.org/10.32836/2310-9653-2019-2-100-112>

С. А. Сенча, магістр державного управління,
тимчасово виконуючий обов'язки начальника
управління комунікацій та інформаційної політики
Одеської обласної державної адміністрації,
аспірант кафедри проектного менеджменту
Одеського регіонального інституту державного
управління Національної академії державного
управління при Президентіві України

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Визначено, що зростання значення інститутів громадянського суспільства у всіх галузях публічного управління – від стимуляції реформ на всіх рівнях, трансформації владних інституцій, прогресу в ніші електронного урядування до забезпечення допомогою соціально незахищених верств населення та внутрішньо переміщених осіб – продукує активний розвиток громадянського суспільства. Процес еволюції громадянського суспільства є одним з основоположних чинників становлення України як держави з європейським вектором розвитку, курсом на високий рівень демократичних цінностей та підвищення рівня консолідації суспільства. Системна державна підтримка розвитку громадянського суспільства реалізує ефективне публічне управління, збільшення обсягу та забезпечення якості суспільних послуг, підвищення ефективності використання бюджетних коштів та скорочення корупційних ризиків, про що свідчить набання демократичних країн світу.

Ключові слова: громадяни, громадськість, громадянське суспільство, інститути громадянського суспільства, громадські об'єднання, громадські організації.

S. A. Sencha. Dynamics of civil society development in the Odesa oblast

It was determined that the growing importance of civil society institutes in all areas of public administration, from stimulating reforms at all levels, transforming government institutions, progressing in e-government niche to providing socially disadvantaged and internally displaced persons, produces an active development of civil society. The process of evolution of civil society is one of the fundamental factors of the formation of

© С. А. Сенча, 2019

Ukraine as a state with a European vector of development, a course on a high level of democratic values and an increase in the level of society consolidation. System public support for civil society development implements effective public administration, increasing the volume and quality of public services, increasing the efficiency of using budget funds and reduce corruption risks, as evidenced by the achievements of democratic countries in the world.

The purpose of the article is to study the effectiveness of forms and methods of interaction between public authorities and civil society institutions by analyzing the dynamics of civil society development in Odesa oblast.

An analysis of the state of civil society development in Odesa oblast has shown that the civil society institutions of the oblast in recent years have demonstrated their rather active and influential role in implementing positive socio-political changes in the region as a whole and in the territorial communities in particular. However, there are a number of significant issues in the development of civil society in the oblast. In order to solve these problems, the Odessa Regional State Administration has developed the Regional Target Program for Promoting Civil Society Development in Odesa Oblast for 2018–2020, which was approved by the decision of the Odessa Regional Council.

In the context of activating the public, establishing effective interaction of civil society institutions with public authorities on the basis of partnership, the Odessa Regional State Administration, within the framework of the program implementation, achieved certain results in the field of development of civil society in the Odessa oblast, namely: the problems of the development of civil society in the region have been actualized and optimal ways to solve them have been defined; the activity of the civil society institutions of the oblast has been increased through the support of a positive image of active public associations, motivation of civil society institutions to actively cooperate with public authorities on the basis of partnership, including through the development of programs (projects, measures) on the basis of co-financing; positive experience has been widespread and the latest forms and methods of cooperation between public authorities and civil society institutions have been introduced; the qualification of representatives of civil society institutions has been raised regarding the development of bids for participation in project contests, as well as the motivation of public authorities to intensify cooperation with the public, the level of transparency and openness of public authorities.

Regarding this, further research needs to be improved by the existing state mechanism for ensuring the of civil society development by elaborating new forms and methods of interaction between public authorities and civil society institutions in order to stimulate systemic participation of the public in the formation and implementation of state, regional policy and solving issues of local importance.

Key words: citizens, public, civil society, civil society institutions, public associations, public organizations.

Постановка проблеми. Аналіз стану розвитку громадянського суспільства в Одеській області засвідчив, що інститути громадянського суспільства області протягом останніх років демонструють свою досить активну та впливову роль у впровадженні позитивних соціально-політичних змін у регіоні в цілому та територіальних громадах зокрема. Проте в розвитку громадянського суспільства області існує низка суттєвих проблем, а саме:

1) більшість організацій, що зареєстровані в області, поширюють свою діяльність на територію міст обласного значення та рідко охоплюють інші населені пункти; кількість дієвих громадських організацій в більшості районах області недостатня для належного акумулювання і реалізації громадських ініціатив, здійснення громадянського впливу на формування та реалізацію державної та регіональної політики;

2) переважна більшість громадських об'єднань мають професійну та фізкультурно-спортивну спрямованість; найбільш структурованими є ветеранські, профспілкові організації, а також організації, що захищають інтереси інвалідів, чорнобильців, учасників бойових дій; щодо молодіжних та дитячих громадських об'єднань, то їх частка серед інших занадто мала;

3) недостатня кількість активних громадських об'єднань, що спрямовані на захист прав та інтересів населення, а також на територіальний розвиток;

4) існуючий потенціал інститутів громадянського суспільства не повною мірою використовується органами публічної влади для розв'язання територіальних суспільно-значущих проблем; спостерігається формалізований і безсистемний підхід у використанні різноманіт-

них форм залучення громадськості як до формування і впровадження державної та регіональної політики, так і до вирішення питань місцевого значення;

5) активність громадських об'єднань Одеської області є нерівномірною та має переважно ситуаційний характер;

6) інститути громадянського суспільства часто демонструють неготовність до співпраці з органами публічної влади та небажання брати часткову відповідальність за вирішення суспільно-значущих проблем [2].

З метою розв'язання цих проблем Одеською обласною державною адміністрацією була розроблена та затверджена рішенням Одеської обласної ради від 14.03.2018 № 659-VII Регіональна цільова програма сприяння розвитку громадянського суспільства в Одеській області на 2018-2020 роки (далі – Програма) в рамках Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки, затвердженої Указом Президента України від 26.02.2016 № 68/2016 (далі – Стратегія). Щороку розробляються та затверджуються плани заходів щодо реалізації в області зазначеної Стратегії [6].

Практична реалізація Стратегії та формування сучасних підходів до своєчасного корегування стратегічних напрямів та завдань державної політики потребують належної підтримки державою громадських ініціатив, активної взаємодії громадянського суспільства і держави у проведенні реформ у політичній, соціальній, економічній та гуманітарній сферах, а також плідної співпраці з вирішення низки гострих проблем територіального розвитку [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових доробках В. Горленка та Ю. Кальниша проаналізовано стан розвитку громадянського суспільства в Україні порівняно з країнами Західної Європи, а також ступінь його відповідності європейським стандартам.

Етапам становлення та розвитку активного громадянського суспільства в Україні, формуванню суспільно-свідомої нації в цілому присвячені роботи О. Власюка, А. Колодій, М. Ставнійчук, Є. Цокур та інших авторів.

Аналізом стану та фундаментальних тенденцій розвитку суспільної активності та громадської самоорганізації, проблемами взаємодії органів державної влади та організацій громадянського суспільства в умовах проведення реформ під тиском зовнішньої агресії, а також вивчення впливу громадськості на формування та реалізацію державної політики займалися О. Балакірева, Т. Бельська, О. Корнієвський, В. Яблонський. Вищезазначеними дослідниками розглянуто основні проблеми розвитку громадянського суспільства України в умовах внутрішніх і зовнішніх загроз, а також участі громадськості в місцевому самоврядуванні та самоорганізації населення.

Мета статті – дослідження дієвості форм та методів взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства шляхом аналізу динаміки розвитку громадянського суспільства в Одеській області.

Виклад основного матеріалу. Якщо на 01.01.2015 в Одеській області було зареєстровано 5289 громадських об'єднань [5], на 01.01.2017-5486 [3], то вже за станом на 01.01.2018 загальна кількість громадських об'єднань в області склала 6014 [2]. Протягом 2018 року було зареєстровано 938 громадських об'єднань [1], загальна кількість яких на 01.01.2019 сягнула 6952, що на 15,6% більше, ніж на початок 2018 року.

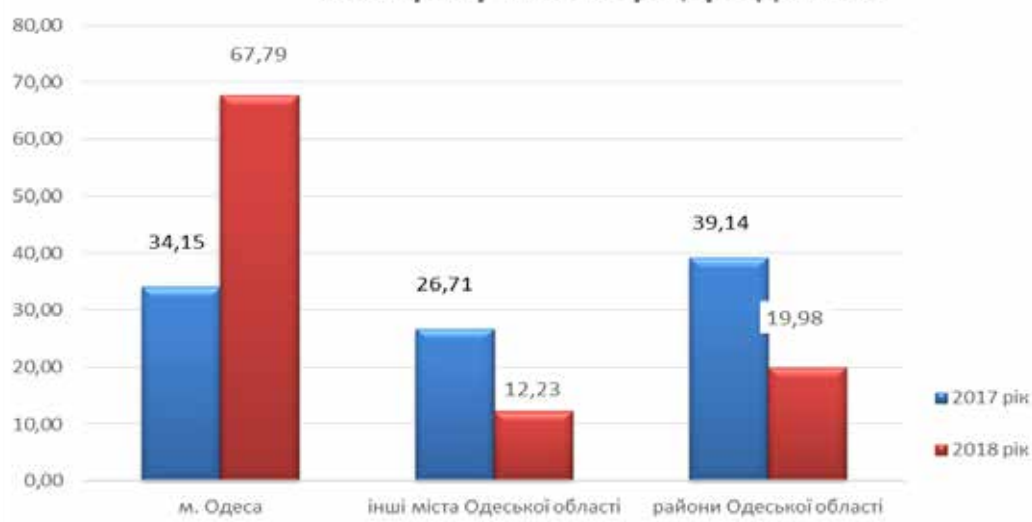
Розподіл кількості громадських об'єднань за видами адміністративно-територіального устрою Одеської області протягом 2018 року докорінно змінився. Спостерігається збільшення майже вдвічі частки їх кількості в м. Одеса та пропорційне зменшення – на районному і міському (міст обласного значення) рівнях.

Розподіл кількості громадських об'єднань за містами обласного значення (далі – міста) і районами Одеської області залишається досить нерівномірним. При цьому значно зросла

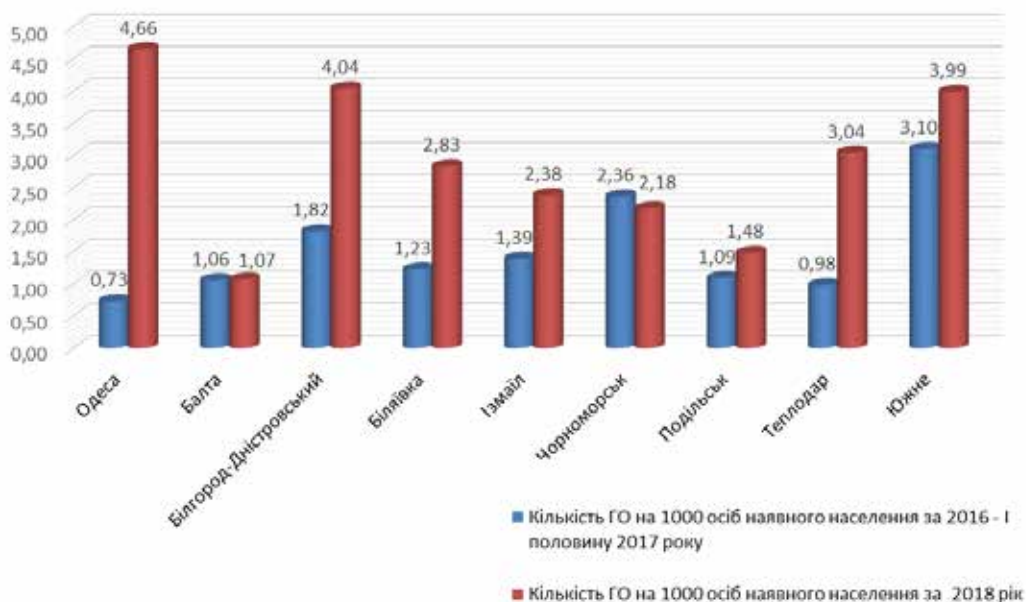
Механізми державного управління

кількість діючих міських громадських об'єднань на 1000 осіб наявного населення у м. Одеса, Білгород-Дністровський, Біляївка та Теплодар, зменшилася – у м. Чорноморськ.

Розподіл ГО за видами АТУ за 2016 - I половину 2017 року та 2018 рік, у відсотках

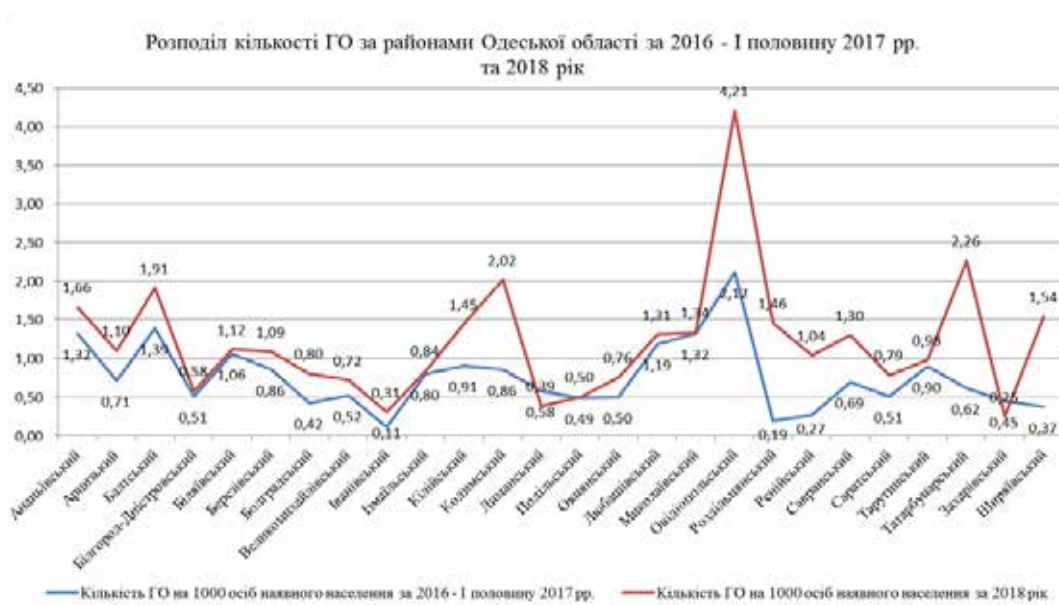
Розподіл кількості ГО за містами Одеської області у 2016 - I половині 2017 рр. та 2018 році

Також значно збільшилася кількість діючих районних громадських об'єднань на 1000 осіб наявного населення в Кілійському, Кодимському, Овідіопольському, Роздільнясько-

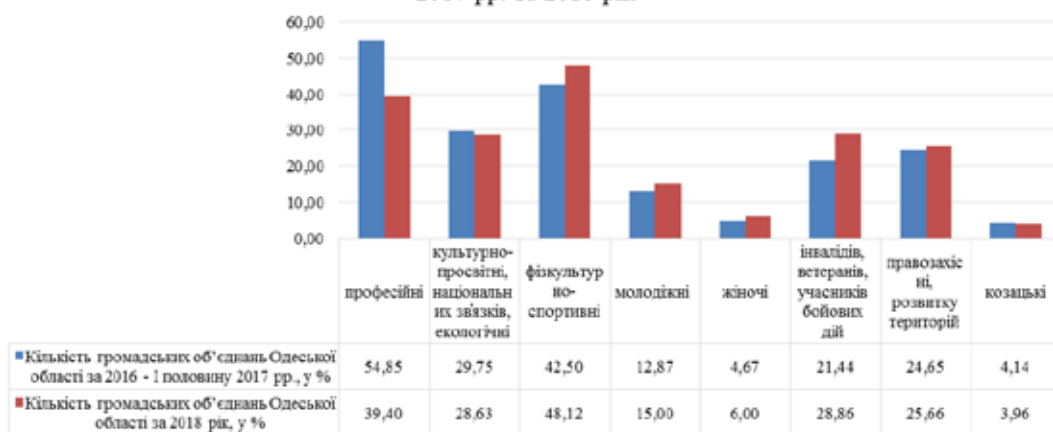
Механізми державного управління

му, Ренійському, Савранському, Тагарбунарському та Ширяївському районах, зменшилася – в Захарівському та Лиманському районах.

За 2018 рік зменшилася кількість професійних, культурно-просвітніх, національних, екологічних та козацьких об'єднань. Проте збільшилась кількість фізкультурно-спортивних, молодіжних, жіночих, правозахисних громадських об'єднань та таких, що спрямовані на розвиток певних територій, а також об'єднань інвалідів, ветеранів, учасників бойових дій.

Кількість громадських об'єднань Одеської області за 2016 - I половину 2017 рр. та 2018 рік

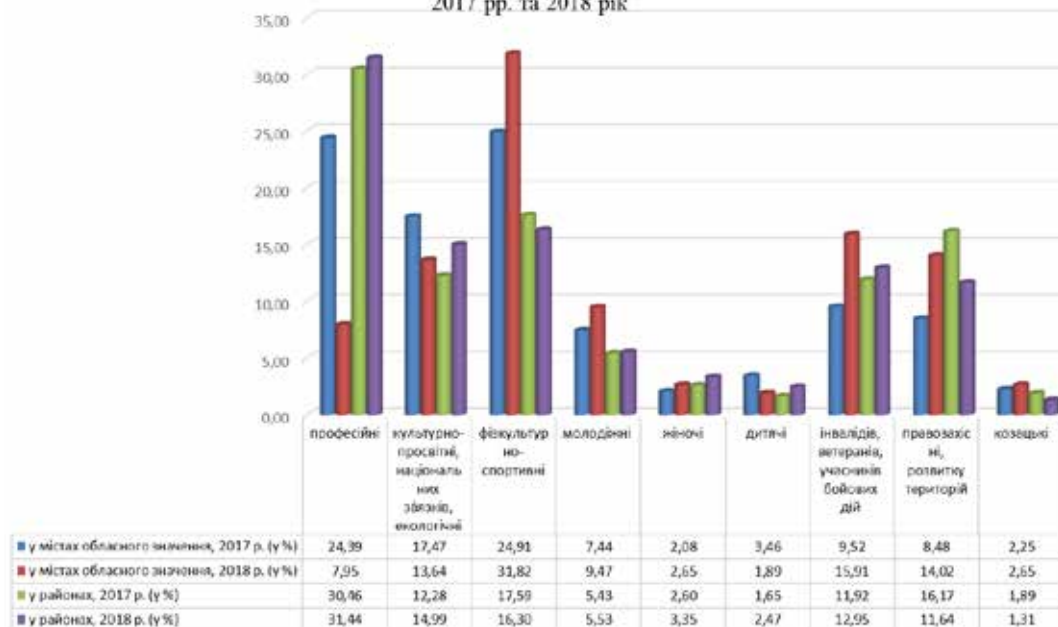

Частка професійних, жіночих громадських об'єднань районів області залишається більшою, ніж у містах обласного значення, а частка фізкультурно-спортивних, молодіжних та козацьких об'єднань районів – меншою. Проте частка культурно-просвітніх, національних, екологічних та дитячих громадських об'єднань районів області збільшилася в порівнянні з містами

Механізми державного управління

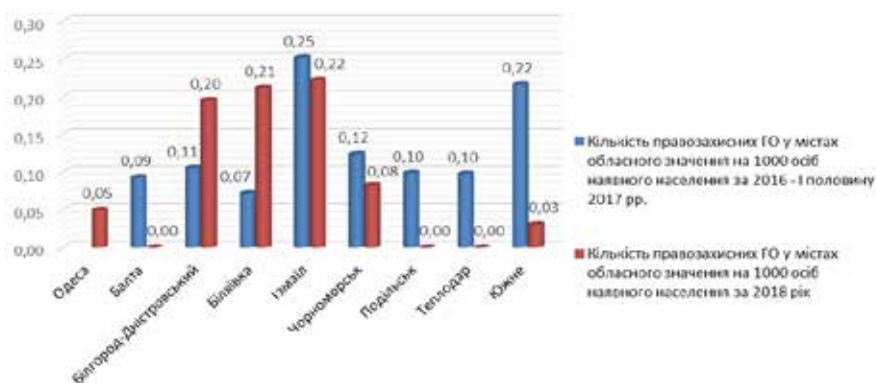
обласного значення, а частка об'єднань інвалідів, ветеранів, учасників бойових дій, правозахисних громадських об'єднань і таких, що спрямовані на розвиток територій, – зменшилася.

Кількість громадських об'єднань Одеської області за напрямками за 2016 - I половину 2017 рр. та 2018 рік

Протягом 2018 року кількість правозахисних громадських об'єднань та об'єднань, що спрямовані на вирішення проблем територіального розвитку, значно збільшилася в мм. Білгород-Дністровський, Біляївка, декілька зменшилася – в мм. Ізмаїл та Чорноморськ. У решти міст обласного значення спостерігається значне падіння кількості зазначених об'єднань.

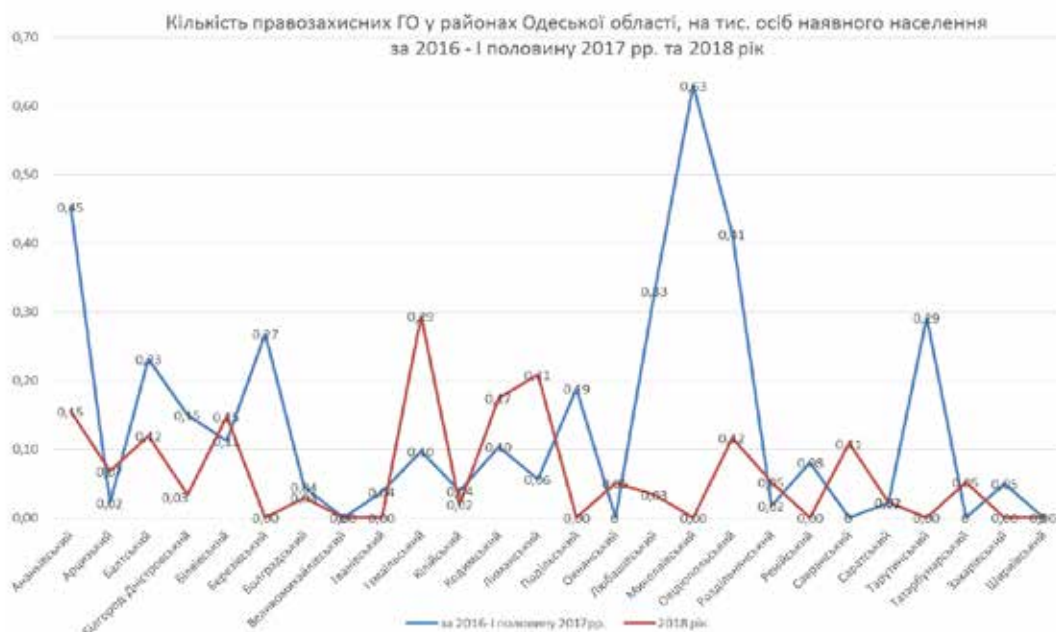
Кількість правозахисних ГО у містах обласного значення за 2016 - I половину 2017 рр. та 2018 рік, на 1000 осіб наявного населення

Збільшення кількості громадських об'єднань, що спрямовані на захист прав та інтересів населення, а також територіальний розвиток, спостерігається в Арцизькому, Біляївському,

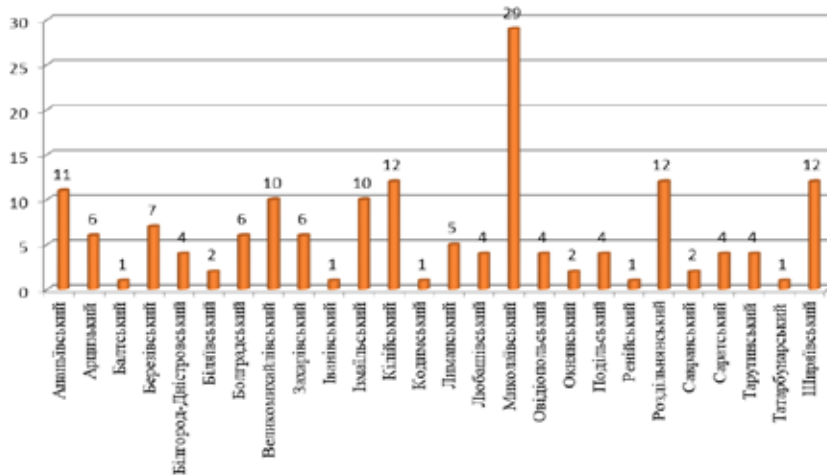
Механізми державного управління

Ізмаїльському, Кодимському, Лиманському, Окнянському, Роздільнянському, Савранському та Татарбунарському районах. У решти районів області спостерігається значне зниження кількості об'єднань зазначеного спрямування.

Протягом 2018 року в більшості районів області консультації з громадськістю, як і в минулі роки, мали несистемний та епізодичний характер. Кількість громадських рад в районах області збільшилася з 14 до 25 (не утворено лише в Савранському районі).

Кількість консультацій з громадськістю за 2018 рік, проведених у районах Одеської області

У 2018 році в половині районів області (13 районів) тільки-но було започатковано проведення просвітницьких заходів щодо розвитку громадянського суспільства та дослідження громадської думки.

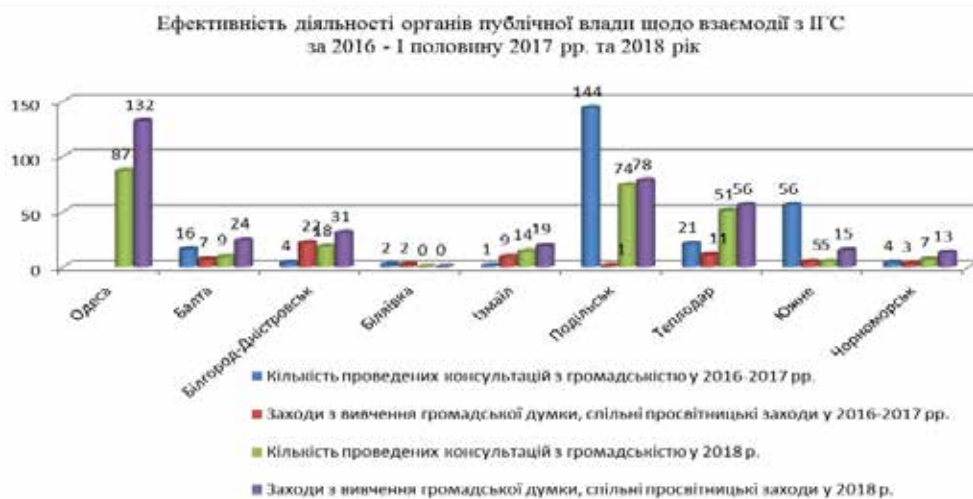
Механізми державного управління

ки. Серед районів, які проводили зазначені заходи в попередні роки, збільшилась їх кількість у шести районах: Білгород-Дністровський, Болградський, Великомихайлівський, Ізмаїльський, Подільський та Титарбунарський, у решті районів – зменшилася, при цьому значне падіння кількості цих заходів (більше ніж у 6 разів) спостерігається в Любашівському, Ренійському та Саратському районах.

Кількість консультацій з громадськістю зменшилася у 4 містах обласного значення, при цьому у м. Южне – більш ніж у 5 разів. У решті міст простежується стійка тенденція щодо їх збільшення. Також спостерігається тенденція збільшення кількості просвітницьких заходів та досліджень громадської думки за зазначений період в усіх містах, крім м. Біляївка, де практично ця робота протягом останніх трьох років не проводиться.

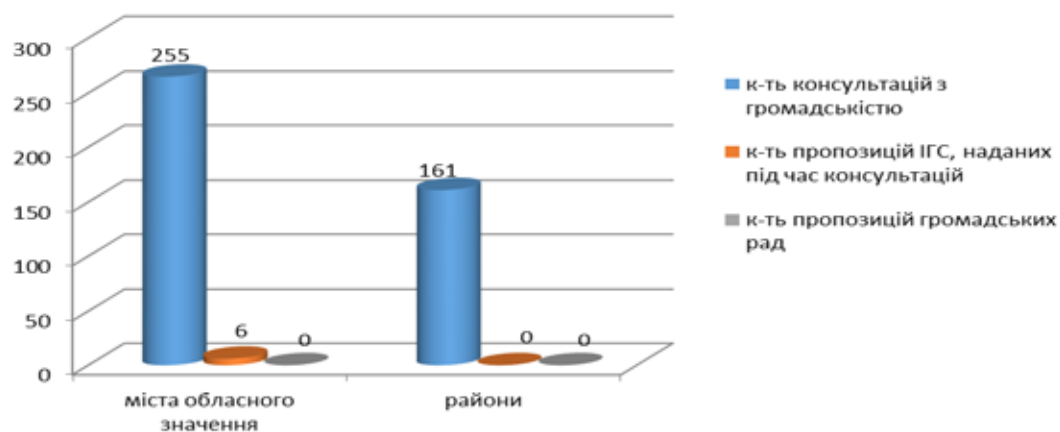
Громадську раду утворено в 1 місті обласного значення (Теплодар).

Механізми державного управління

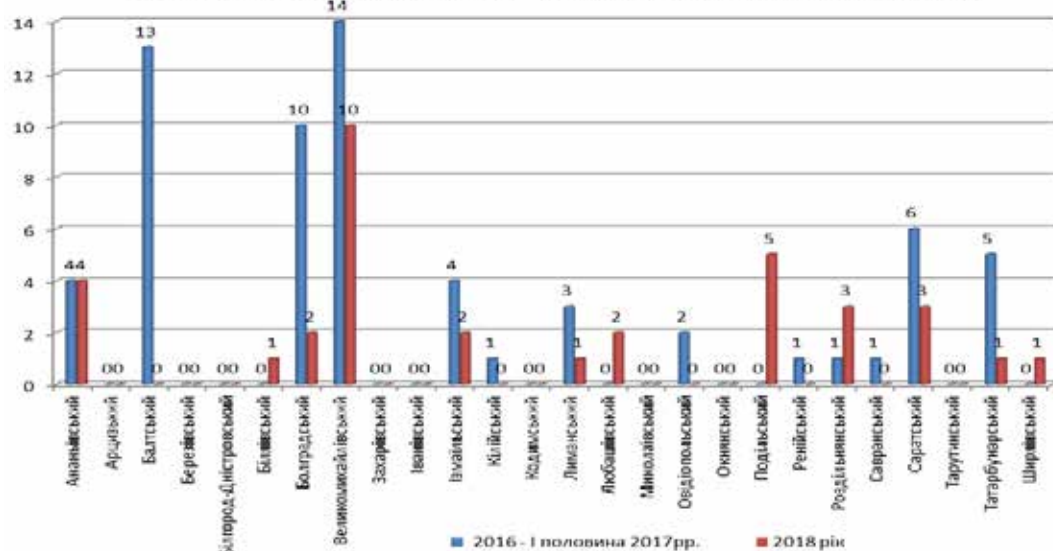
Проте за звітний період у результаті 255 консультацій із громадськістю, проведених у містах обласного значення, отримано лише 6 пропозицій від інститутів громадянського суспільства та не отримано жодної від громадських рад; у результаті 161 консультації, проведеної в районах області, не отримано жодної пропозиції від громадських об'єднань та громадських рад.

Ефективність консультацій з громадськістю за 2018 рік

Кількість програм (проектів, заходів), виконаних (реалізованих) інститутами громадянського суспільства в районах Одеської області за рахунок коштів місцевих бюджетів, знизилася з 65 до 35, що свідчить про відсутність або недовість районних програм сприяння розвитку громадянського суспільства. У 4 районах області реалізація таких проектів відбулася вперше, в 9 зазначена діяльність не проводилася взагалі.

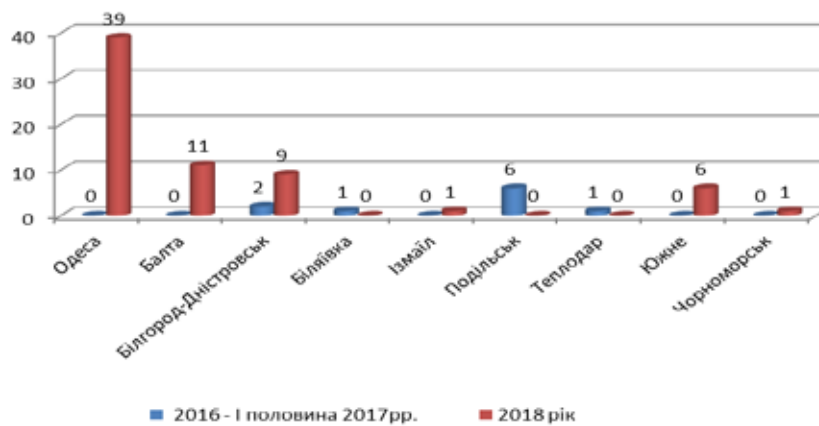
Кількість програм (проектів, заходів), реалізованих інститутами громадянського суспільства за рахунок коштів місцевих бюджетів за 2016 - I половину 2017 рр. та 2018 рік

Механізми державного управління

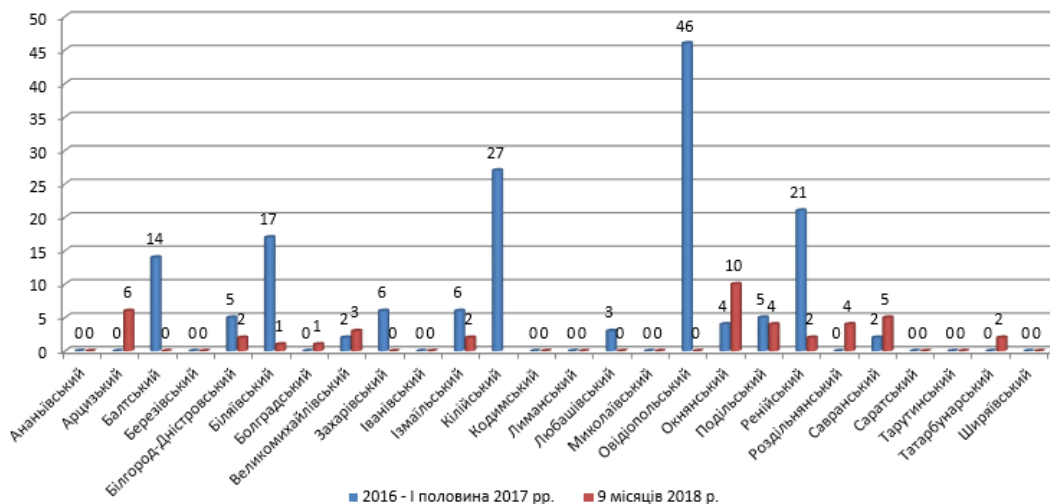
У містах обласного значення кількість програм (проектів, заходів), виконаних (реалізованих) інститутами громадянського суспільства за рахунок коштів місцевих бюджетів, збільшилася з 10 до 67. У 3 містах обласного значення зазначена діяльність не проводилася протягом звітного періоду (мм. Біляївка, Подільськ, Теплодар).

Кількість програм (проектів, заходів), реалізованих інститутами громадянського суспільства за рахунок коштів місцевих бюджетів у містах обласного значення за 2016 - I половину 2017 рр. та 2018 рік

Кількість публічних (масових) акцій, організованих інститутами громадянського суспільства в районах Одеської області, знизилася з 158 до 42, що свідчить про налагодження дієвої взаємодії між органами публічної влади та інститутами громадянського суспільства, виходження ними більш ефективних форм і методів спільного розв'язання проблем регіонального та місцевого значення. Взагалі не проявили активності в організації публічних (масових) акцій громадські об'єднання 9 районів.

Кількість проведених акцій, організованих інститутами громадянського суспільства за 2016 - I половину 2017 рр. та 9 місяців 2018 р.

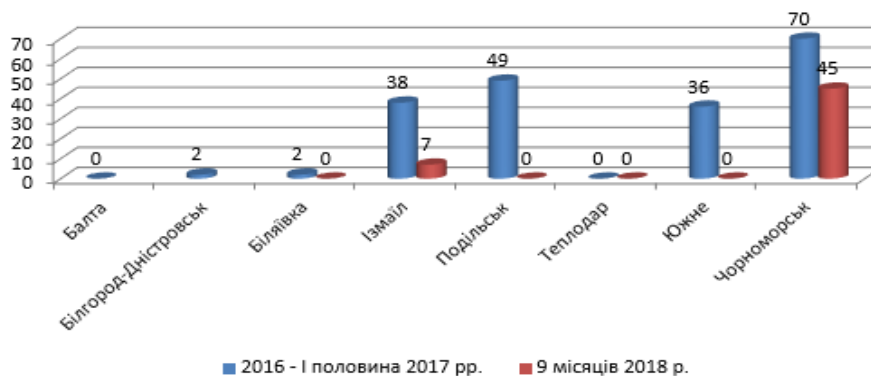

Механізми державного управління

У містах обласного значення (крім обласного центру) кількість публічних (масових) акцій, організованих інститутами громадянського суспільства, знизилася з 197 до 52.

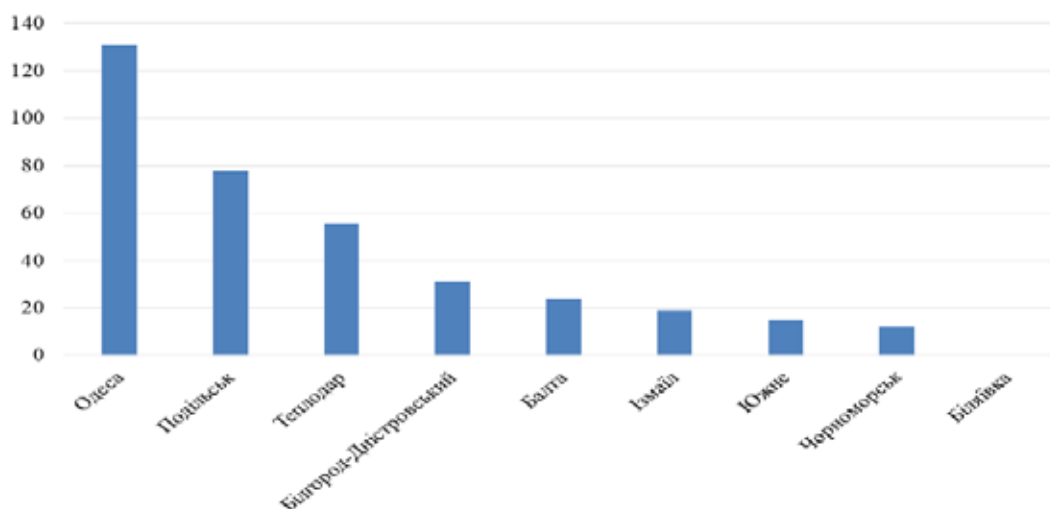
Більшу активність систематично проявляють громадські об'єднання м.м. Чорноморськ, Подільськ, Ізмаїл та Южне.

Кількість проведених акцій, організованих інститутами громадянського суспільства у містах обласного значення за 2016 - I половину 2017 рр. та 9 місяців 2018 р.

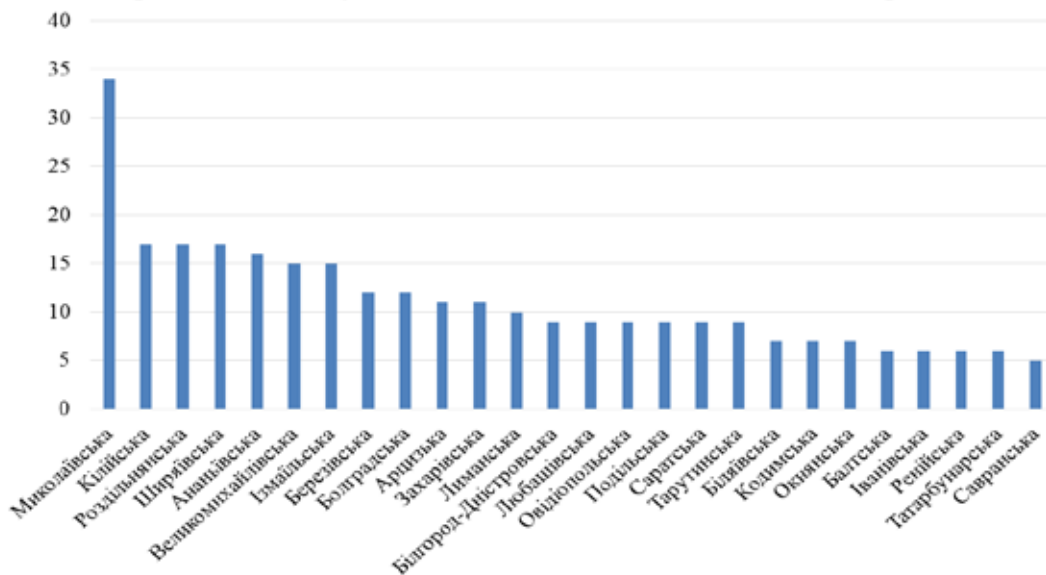

За результатами моніторингу виконання Регіональної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства в Одеській області на 2018-2020 роки, затвердженої рішенням Одеської обласної ради від 14.03.2018 № 659-VII (зі змінами), визначено рейтинг районних державних адміністрацій, виконавчих комітетів рад міст обласного значення за напрямом «співпраця з громадськістю».

РЕЙТИНГ
виконкомів рад міст обласного значення Одеської області за напрямом «співпраця з громадськістю» за результатами виконання у 2018 році Регіональної цільової програми сприяння розвитку громадянського суспільства в Одеській області на 2018-2020 роки

РЕЙТИНГ
районних державних адміністрацій Одеської області за напрямом
«співпраця з громадськістю» за результатами виконання у 2018
році Регіональної цільової програми сприяння розвитку
громадянського суспільства в Одеській області на 2018-2020 роки

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. У розрізі активізації громадськості, налагодження дієвої взаємодії інститутів громадянського суспільства з органами публічної влади на засадах партнерства Одеською обласною державною адміністрацією в рамках виконання Програми досягнуто певні результати у сфері розвитку громадянського суспільства в Одеській області, а саме:

- 1) актуалізовано проблеми розвитку громадянського суспільства області та визначено оптимальні шляхи їх вирішення;
- 2) підвищено активність інститутів громадянського суспільства області через підтримку позитивного іміджу активних громадських об'єднань, мотивацію інститутів громадянського суспільства до активної співпраці з органами публічної влади на засадах партнерства, в тому числі шляхом розроблення програм (проектів, заходів) на умовах спільного фінансування;
- 3) активізовано участь громадськості у формуванні та реалізації державної, регіональної політики, вирішенні питань місцевого значення;
- 4) підвищено потенціал представників інститутів громадянського суспільства, зокрема шляхом формування знань і вмінь щодо новітніх форм і методів співпраці з органами публічної влади;
- 5) поширено позитивний досвід та впроваджено новітні форми і методи співпраці органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства;
- 6) підвищено кваліфікацію представників інститутів громадянського суспільства щодо розроблення конкурсних пропозицій для участі в конкурсах проектів, а також мотивацію органів публічної влади до активізації співпраці з громадськістю, рівень прозорості та відкритості діяльності органів публічної влади.

З огляду на це подальших наукових досліджень у перспективі потребує вдосконалення діючого державного механізму забезпечення розвитку громадянського суспільства шляхом

Механізми державного управління

розроблення нових форм і методів взаємодії органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства з метою стимулювання системної участі громадськості у формуванні та реалізації державної, регіональної політики, вирішенні питань місцевого значення.

Список використаних джерел:

1. Показники Єдиного державного реєстру підприємств та організацій України (ЄДР-ПОУ) Головного управління статистики в Одеській області. URL : <http://od.ukrstat.gov.ua/EDRPOU/pokaznuk/01.01.2019.htm> (дата звернення : 03.03.2019).
2. Регіональна цільова програма сприяння розвитку громадянського суспільства в Одеській області на 2018-2020 роки. URL : <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5af97797d09dc.pdf> (дата звернення : 03.03.2019).
3. Реєстр громадських об'єднань. URL : <http://rgo.informjust.ua/> (дата звернення : 03.03.2019).
4. Сенча С. Сучасні тенденції і проблеми розвитку громадянського суспільства в Одеській області. *Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. ОРІДУ*. 2017. Вип. 3 (71). С. 110-118.
5. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області до 2020 року (актуалізована). URL : <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/32-VII.pdf> (дата звернення : 03.03.2019).
6. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні : Указ Президента України від 26.02.2016 № 68/2016. *Офіційний вісник Президента України*. 2016. 03 бер. № 7. С. 32.

References:

1. *Pokaznyky Yedynoho derzhavnoho reiestru pidpriemstv ta orhanizatsiy Ukrainy (Ye-DRPOU) Holovnoho upravlinnia statystyky v Odeskiy oblasti* [Indicators of the Unified state register of enterprises and organizations of Ukraine (USREOU) of the Main department of statistics in Odesa oblast]. URL: <http://od.ukrstat.gov.ua/EDRPOU/pokaznuk/01.01.2019.htm> [Ukraine].
2. *Rehionalna tsilova prohrama spriannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Odeskiy oblasti na 2018-2020 roky* [Regional target program for promoting civil society development in Odesa oblast for 2018-2020]. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5af97797d09dc.pdf> [Ukraine].
3. *Reiestr hromadskykh obiednan* [Register of public associations]. URL: <http://www.rgo.informjust.ua/> [Ukraine].
4. Sencha S. (2017). “*Suchasni tendentsii i problemy rozvytku hromadianskoho suspilstva v Odeskiy oblasti*” [“Current trends and problems of civil society development in the Odesa oblast”], journal *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia: zb. nauk. pr. ORIDU* [Actual problems of public administration: collection of scientific works of ORIPA], vol. 3 (71), pp. 110-118 [Ukraine].
5. *Stratehiia ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku Odeskoi oblasti do 2020 roku (aktualizovana)* [Strategy of economic and social development of Odesa oblast up to 2020 (actualized)]. URL: <http://oblrada.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/32-VII.pdf> [Ukraine].
6. Prezydent Ukrainy (2016), *Pro spriannia rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini* [About promoting civil society development in Ukraine], the order of the President of Ukraine dated February 26, 2016 No. № 68/2016. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/68/2016> [Ukraine].